

Kitekint? - A világ, amelyben élünk

2009 június 30. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Will Hutton - a Londoni Közgazdaság-tudományi Egyetem volt "kormányzója", a The Guardian szerkeszt?je, világhír? könyvek szerz?je - kétségkívül az egyik legizgalmasabb brit gondolkodó és közéleti személyiség.

Új könyve arról szól, hogy a mai világ két hatalmi központja, az Egyesült Államok és az Európai Unió a

kapitalizmus és a demokrácia két eltér? útját járja. Sok hasonlóságuk ellenére er?sen különböznek abban, hogyan képzelik el a globális közjavak, tehát a béke, a kereskedelem, a nemzetközi segélyek, az egészség, a környezet és a biztonság megteremtését és elosztását a világban. Az utóbbi húsz évben az amerikai vezet? elit gondolkodása er?sen konzervatívvá vált, a korábbi liberális Amerika visszaszorult. A New Dealt?l az Európát megsegít? Marshall-terven át az 1960-as évek "nagy társadalmáig" húzódó liberális eszme Nixon elnökségét?l fokozatosan adta át a helyét "az els?: Amerika" felfogásnak, amib?l kifejl?dött a mai egyoldalú amerikai politika. Ma az USA nem egyeztetni kíván a globális kérdésekr?l a világ többi részével, hanem egyoldalúan érvényesíti érdekeit.

Miel?tt örülnénk ennek a konzervatív amerikai szellemi hullámnak, mondjuk el, hogy éppen ez szabadította rá a világra azt a széls?séges gazdasági liberalizmust, amely kizárólag az amerikai befektet?k érdekét tartja szem el?tt, és az amerikai pénzügyminisztériumot, a Nemzetközi Valutaalapot, a Világbankot, valamint a GATT szervezetét használja fel érdekei egyoldalú érvényesítésére. Az amerikai konzervativizmus a gazdaság területén tehát széls?ségesen liberális, mert kizárólag a magántulajdont, a profitot, a részvényesek minél nagyobb osztalékát és a lehet? legkisebb költséget tartja szem el?tt. Nem tör?dik a jövedelmi és vagyoni egyenl?tlenségeknek a történelemben eddig ismeretlen szétnyílásával, az állam kiegyensúlyozó szerepének gyengülésével, az oktatás és az egészségügy leromlásával és általában a társadalmi együttm?ködés hálóinak ritkulásaival.

Hutton azt mondja, hogy Európa más, mint Amerika. Itt a keresztény és feudális hagyományok a magántulajdonhoz felel?sséget társítanak, az egyenl?tlenségek mérséklése fontos cél, a közjavak termelésében és elosztásában az államnak jelent?s szerepe van, a magánvállalkozást az állam szabályozza, és a kisebbségek tisztelete beépült a társadalmak együttélésébe. De versenyképes-e Európa azzal az Amerikával szemben, amelyik elveti a felvilágosodás eszméit, és visszatér?ben van ahhoz a felvilágosodás el?tti korszakhoz, amelyben a pénz és az egyéni hatalom döntött el mindent? Versenyképes-e a keresztény, feudális európai hagyomány - kiegészülve a felvilágosodás értékeivel - azzal az Amerikával szemben, amely ma a keresztény fundamentalizmus talaján áll?

Els? pillantásra nem. Ma az USA a világ leger?sebb gazdasága, ahol Európánál nagyobb az egy f?re es? jövedelem, és az egyedüli világhatalom, amely szabadon és egyoldalúan érvényesíti érdekeit. Az elmúlt évtizedben az USA a gazdasági mutatók többségében lekörözte az Európai Uniót, jobbnak t?nik hát az amerikai recept. A kép azonban csalóka, állítja Hutton, és ha jobban megnézzük, egészen más a helyzet. Az USA gazdasági sikerét a b?séges, tehát olcsó földre, t?kére és munkaer?re alapozta - e három ötvözése a termelési méretekben ad versenyel?nyt az amerikai gazdaságnak. Erre a hagyományos el?nyre épült rá az 1990-es évtized receptje, amely olcsó k?olajat és nyersanyagot, az amerikai n?k munkába állását, nagy tömeg? bevándorlást és a hitelállomány hatalmas felduzzadását hozta. Önmagában az alacsony k?olajár is megmagyarázza az USA sikerét az elmúlt évtizedben, ehhez járult tízmillió spanyol ajkú bevándorló (nagyon alacsony bérek), valamint az amerikai n?k tömeges elhelyezkedése a szintén alacsony bér? szolgáltatóágazatokban (egészségügy, oktatatás, turizmus). Az amerikai háztartások és a vállalkozások óriási mértékben adósodtak el az elmúlt évtizedben, ami az európainál nagyobb fogyasztásnövekedést hozott, s ez táplálta az új munkahelyek teremtését és a gyorsabb gazdasági növekedést. Ennek az egyszeri eladósodásnak azonban nagy ára van: megn?tt az USA kereskedelmi deficitje (500 milliárd dollárra!), amit a világpénzként m?köd? dollárral, illetve az amerikai gazdaságba áramló t?kével egyenlítenek ki. Hutton szerint nem tartható fenn az amerikai gazdaság ilyen szerkezet? m?ködése. Ha Európa nem visszafogó pénzpolitikát követett volna az euróra való átállás és az inflációtól való félelem miatt, szemben az amerikai korlátlan eladósodással, akkor itt is nagyobb növekedés és alacsonyabb munkanélküliség lenne.

De nem is ez az igazi baj az amerikai modellel, hanem a széls?ségesen szétnyíló jövedelmi és vagyoni különbségek. Ma az USA polgárainak fele számára nem ad jólétet, 43 millió amerikai semmilyen betegbiztosítással nem rendelkezik, a lakosság 61 százaléka elhízott, minden két évben 200 ezren halnak meg fegyveres támadás következtében, az oktatási rendszer a ragyogó egyetemeken kívül alulteljesít, és az amerikaiak átlagosan heti 50 órát dolgoznak az átlagos európai 40 órával szemben. A brit társadalomtudós azt mondja, hogy Amerika azért jobb a gazdaságban, mert rosszabb a közjavaknak és közszolgáltatásoknak a társadalom számára való biztosításában. Amerikában alacsonyabb a termelékenység, mint a vezet? európai gazdaságokban, ezért az embereknek többet kell dolgozniuk, mint az európaiaknak, miközben az élet min?ségi mutatóiban távolodnak Európától. Er?s Európa mellett érvel, mert az USA egyoldalú politikáját csak az Európai Unió képes ellensúlyozni.

(Will Hutton: The World We're In, Little, Brown, London, 2002)

Matolcsy György, hetivalasz.hu

Ajánló